

ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут права та безпеки ім. Володимира Великого

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XI Міжнародної науково-практичної конференції

**«Розвиток української держави
в умовах активізації євроінтеграційних процесів»**

08 травня 2026 р.

м. Київ

Купрієнко В.М.

кандидат юридичних наук

доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

Навчально-наукового інституту права та безпеки

ім. князя Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Криміналістична техніка в системі криміналістики: теоретико-правовий аспект

Ефективність розкриття та розслідування кримінальних правопорушень у сучасних умовах безпосередньо залежить від рівня техніко-криміналістичного забезпечення правоохоронних органів, що охоплює як матеріально-технічні ресурси, так і інноваційні методики збору, аналізу та інтерпретації доказової інформації. Стрімкий розвиток науки і технологій зумовлює трансформацію підходів до доказування, зміщуючи акцент із виключно традиційних форм фіксації слідів на комплексне використання міждисциплінарних інструментів. Як зазначає В.В. Тіщенко, актуальні виклики сучасності потребують формування нових криміналістичних стратегій, що базуються на випереджальному розвитку технічних засобів [10].

Застосування сучасних техніко-криміналістичних засобів дозволяє не лише якісно виявляти та фіксувати матеріальні сліди кримінального правопорушення (біологічні, трасологічні, балістичні тощо), але й ефективно працювати з вербальною та цифровою інформацією. На думку Ю.А. Комісарчука, використання ІІІ в криміналістичній техніці дозволяє автоматизувати ідентифікацію та класифікацію об'єктів, що значно підвищує об'єктивність слідчих дій [7]. Йдеться, зокрема, про аналіз мовленнєвих характеристик у межах судової лінгвістики, обробку великих масивів даних (Big Data), дослідження цифрових слідів у кіберпросторі, включаючи метадані, лог-файли, інформацію з мобільних пристроїв та мережевих ресурсів.

Впровадження комп'ютерних технологій та аналізу Big Data суттєво розширює можливості збору доказів. С.С. Чернявський та В.Г. Хахановський підкреслюють, що цифрова трансформація криміналістичної діяльності є незворотним процесом, який вимагає повної адаптації техніко-криміналістичного інструментарію до умов кіберпростору [9].

Особливого значення набуває інтеграція інструментів штучного інтелекту та машинного навчання, які забезпечують автоматизацію процесів ідентифікації, класифікації та прогнозування. Використання алгоритмів розпізнавання облич, голосу, поведінкових патернів, а також

аналітичних систем підтримки прийняття рішень сприяє підвищенню оперативності та обґрунтованості слідчих дій. Водночас це висуває нові вимоги до кваліфікації працівників правоохоронних органів, які повинні володіти як юридичними знаннями, так і навичками роботи з сучасними цифровими технологіями [2].

Важливим аспектом є забезпечення належного процесуального оформлення отриманих доказів. Н.В. Павлова наголошує, що при роботі з електронними доказами критично важливим є дотримання технічних стандартів, які гарантують незмінність цифрової інформації протягом усього кримінального провадження [8]. Використання новітніх технічних засобів має супроводжуватися чітким нормативно-правовим регулюванням, яке б гарантувало баланс між ефективністю кримінального переслідування та дотриманням прав і свобод людини [2].

Отже, техніко-криміналістичне забезпечення виступає ключовим фактором підвищення ефективності протидії злочинності в умовах цифровізації суспільства, а його подальший розвиток потребує системного підходу, що включає модернізацію матеріально-технічної бази, удосконалення законодавства та підготовку висококваліфікованих кадрів [1].

Поняття криміналістичної техніки трансформувалося разом із розвитком самої науки криміналістики, відображаючи еволюцію наукових підходів до дослідження злочинної діяльності та засобів її протидії. На початку ХХ століття під «кримінальною технікою» фактично розуміли всю криміналістику в цілому, оскільки на той час вона ще не була структурно диференційована [5]. У подальшому, із накопиченням теоретичних знань і практичного досвіду, відбулося чітке розмежування криміналістики на окремі розділи, серед яких криміналістична техніка посіла самостійне місце як система знань, що вивчає закономірності виявлення, фіксації, вилучення та дослідження матеріальних слідів кримінального правопорушення [3].

У другій половині ХХ століття відбулося суттєве уточнення предмета криміналістичної техніки: вона перестала розглядатися виключно як сукупність прийомів дослідження речових доказів і набула статусу комплексної наукової дисципліни, орієнтованої на розробку і впровадження спеціальних технічних засобів, методів і технологій, що застосовуються у процесі доказування [5]. Сучасна криміналістична техніка – це не просто набір приладів чи інструментів, а цілісна, науково обґрунтована система знань, що поєднує теоретичні положення, методичні рекомендації та практичні засоби їх реалізації.

Як зазначає Н.О. Селіванов, криміналістична техніка є системою технічних засобів і методів, призначених для фіксації обстановки події, збирання доказів, їх дослідження та проведення експертних аналізів [6]. Водночас таке визначення доцільно доповнити розумінням її функціональної ролі у забезпеченні всього процесу кримінального провадження – від етапу виявлення інформації до її процесуального використання в суді.

Особливої уваги заслуговує синтетична природа криміналістичної техніки. Вона формується на основі досягнень широкого спектра наук, що зумовлює її міждисциплінарний характер. Зокрема, методи фізики та хімії лежать в основі трасологічних, балістичних і біологічних досліджень; досягнення біології використовуються у ДНК-аналізі та ідентифікації особи; інформаційні технології забезпечують обробку цифрових доказів, аналіз великих масивів даних і моделювання подій. Водночас гуманітарні науки, такі як психологія, лінгвістика та соціологія, відіграють важливу роль у дослідженні вербальної інформації, поведінкових характеристик та комунікативних аспектів злочинної діяльності [4; 5].

У сучасних умовах цифровізації суспільства криміналістична техніка зазнає подальшої трансформації, інтегруючи інструменти штучного інтелекту, автоматизовані системи аналізу даних, засоби цифрової криміналістики та кібербезпеки. Це розширює її можливості не лише у сфері дослідження традиційних речових доказів, але й у роботі з віртуальними слідами, що існують у кіберпросторі. Така еволюція зумовлює необхідність постійного оновлення теоретичних підходів, удосконалення методик та підвищення рівня підготовки фахівців. Це потребує перегляду традиційних підходів до збирання та дослідження слідів, особливо в контексті кіберзлочинності.

Криміналістична техніка та судова експертиза є взаємопов'язаними складовими системи криміналістичного забезпечення кримінального провадження, які поєднані спільною метою – ефективним використанням спеціальних знань для виявлення, дослідження та інтерпретації доказової інформації з метою розкриття і розслідування кримінальних правопорушень [2]. Їх єдність проявляється не лише у функціональному призначенні, але й у методологічній основі, оскільки обидві сфери спираються на досягнення природничих, технічних і гуманітарних наук.

Криміналістична техніка забезпечує первинний етап роботи з доказами – їх виявлення, фіксацію, вилучення та попереднє дослідження. Саме на цьому етапі закладається основа подальшої експертної діяль-

ності. Судова експертиза, у свою чергу, виступає логічним продовженням цього процесу, забезпечуючи поглиблене наукове дослідження об'єктів з використанням спеціалізованих методик, лабораторного обладнання та аналітичних інструментів.

Ефективність судової експертизи прямо залежить від якості використання технічних засобів під час огляду місця події та проведення інших слідчих (розшукових) дій [2]. Неналежна фіксація обстановки, порушення правил вилучення слідів або недотримання умов їх збереження можуть призвести до втрати або спотворення доказової інформації, що, у свою чергу, унеможливорює проведення повноцінного експертного дослідження або знижує його доказове значення. Водночас застосування сучасних засобів – цифрової фото- та відеофіксації, 3D-сканування, криміналістичних лабораторій на місці події, спеціалізованого програмного забезпечення – значно підвищує точність і повноту зібраних матеріалів.

Особливого значення набуває дотримання принципу безперервності «ланцюга збереження доказів» (chain of custody), який гарантує автентичність і цілісність об'єктів дослідження на всіх етапах – від їх виявлення до представлення у суді. У цьому контексті криміналістична техніка виконує не лише допоміжну, а й гарантійну функцію, забезпечуючи належний рівень процесуальної фіксації та документування [3].

Крім того, сучасний розвиток технологій зумовлює тіснішу інтеграцію криміналістичної техніки та судової експертизи у сфері цифрових доказів. Обробка інформації з електронних носіїв, аналіз телекомунікаційних даних, використання методів штучного інтелекту для ідентифікації об'єктів і встановлення зв'язків між ними розширюють можливості експертних досліджень і підвищують їхню доказову цінність.

Отже, взаємодія криміналістичної техніки та судової експертизи має системний і взаємообумовлений характер: якість технічного забезпечення слідчих дій безпосередньо визначає результативність експертного аналізу, а досягнення судової експертизи, у свою чергу, стимулюють подальший розвиток і вдосконалення криміналістичних засобів і методів.

За результатами проведеного дослідження сформовано такі узагальнюючі висновки.

По-перше, встановлено еволюційний характер розвитку криміналістичної техніки: від її початкового синкретичного сприйняття як сукупності всіх криміналістичних знань на початку ХХ століття до сучасного розуміння як самостійного, структурно оформленого та високоте-

хнологічного розділу криміналістики. Сучасна наукова парадигма визначає криміналістичну техніку як цілісну систему знань, методів і засобів, інтегровану в загальну систему криміналістичної науки та спрямовану на забезпечення ефективного процесу доказування [5].

По-друге, доведено, що криміналістична техніка має виразну синтетичну та міждисциплінарну природу. Її розвиток зумовлений активним залученням і адаптацією досягнень природничих, технічних і гуманітарних наук, що забезпечує можливість комплексного дослідження як матеріальних, так і нематеріальних (вербальних і цифрових) слідів кримінальних правопорушень.

По-третє, обґрунтовано, що ключовим вектором сучасної трансформації криміналістичної техніки є цифровізація. Впровадження комп'ютерних технологій, інструментів штучного інтелекту та аналізу великих даних суттєво розширює можливості збору, обробки та інтерпретації доказової інформації, зокрема у сфері кіберзлочинності та дослідження віртуальних слідів.

По-четверте, встановлено системний взаємозв'язок між криміналістичною технікою та судовою експертизою. Якість техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій безпосередньо впливає на повноту, достовірність і доказове значення результатів експертних досліджень. У цьому контексті особливого значення набуває дотримання принципу безперервності збереження доказів (chain of custody), що гарантує їхню автентичність і процесуальну допустимість.

По-п'яте, визначено основні перспективні напрями розвитку криміналістичної техніки в Україні. До них належать: удосконалення нормативно-правового регулювання застосування новітніх технологій з метою забезпечення допустимості доказів; модернізація матеріально-технічної бази правоохоронних органів відповідно до міжнародних стандартів; а також реформування системи підготовки кадрів із орієнтацією на формування фахівців нового покоління, здатних ефективно поєднувати юридичні знання з компетенціями у сфері сучасних технологій.

Необхідно зазначити, що подальший розвиток криміналістичної техніки є об'єктивно необхідною умовою підвищення ефективності кримінального судочинства, утвердження принципу верховенства права та забезпечення належного рівня захисту прав і свобод людини в умовах воєнного стану, що супроводжується ускладненням криміногенної ситуації, а також стрімкого науково-технічного прогресу та трансформації злочинності.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-13. Ст. 88.
2. Бахін В.П. Криміналістика: проблеми та перспективи. Право України. 2011. № 9. С. 44-52.
3. Біленчук П.Д., Литовченко О.В., Пясковський В.В. Криміналістична техніка: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 232 с.
4. Гончаренко В.Г. Науково-технічні засоби у слідчій практиці. Київ: Либідь, 2020. 180 с.
5. Шепітько В.Ю. Криміналістика: підручник. Харків: Право, 2022. 544 с.
6. Селіванов Н.О. Криміналістична техніка в системі криміналістики // Вісник криміналістики. 2003. № 2. С. 45-49.
7. Комісарчук Ю.А. Штучний інтелект у криміналістиці: теоретичні та прикладні аспекти. Вісник кримінального судочинства. 2023. № 1. С. 45-52.
8. Павлова Н.В. Електронні докази: теорія та практика застосування у кримінальному процесі. Київ: АртЕк, 2021. 192 с.
9. Чернявський С.С., Хахановський В.Г. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів в умовах цифровізації. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2022. № 3. С. 8-17.
10. Тіщенко В.В. Криміналістика: актуальні проблеми сучасності. Одеса: Юридична література, 2021. 312 с.